

Acht, dan wel negen, individuen met hun verhaal over Curaçao

door Joost Minnaard

In Leiden laat Ilse Marvee vol trots haar boek *Curaçao Geschiedenissen* aan mij zien. Het ziet er inderdaad schitterend uit; de titel dekt de lading: veel foto's over de geschiedenis van het eiland, naast portretten van mensen die 'iets' aan de lezer te vertellen hebben. Op een stille zondagmorgen, het café is nog maar net open, spreek ik uitgebreid met haar. Na afloop van het interview vraagt iemand naast ons het boek even te mogen inzien: hij heeft een aantal jaren op Curaçao gewoond en vraagt of de opa van zijn vriendin ook erin voorkomt. Het blijkt het geval te zijn. Is zoiets nu toeval, of niet? Het lijkt ons een gunstig voorteken voor dit boek!

"Ik kom uit een Hollands gezin, dat indertijd op Curaçao woonde waar mijn vader leeraar was aan het toenmalige Thomascollege. Ik ben er geboren in 1962, en ik was nauwelijks twee jaar toen we weer terug gingen naar Nederland. Met het eiland heb ik altijd wel te maken gehad, zij het op een soort van passieve manier. Denk bijvoorbeeld maar eens aan de keren dat je moet invullen waar je geboren bent. Ik was er nooit meer geweest, totdat op een gegeven moment de belangstelling naar boven kwam door het lezen van de brieven die mijn moeder indertijd van het eiland aan haar familie schreef. In die zelfde tijd, in de negentiger jaren, was er ook een uitgebreide serie op de televisie over de Nederlandse Antillen. Ik begon me af te vragen: Wat is het nu eigenlijk voor een eiland? Ik besloot er zelf naar toe te gaan. Ik wilde perse per schip, dus op een zelfde manier waarop mijn ouders indertijd reisden. Dat bracht wel een hoop geregeld met zich mee, maar ik wilde het zo, ook al om geleidelijk aan los te kunnen komen van Nederland en je aldus open te stellen voor het eiland."

Ik vraag haar of ze zich heeft laten inspireren door schrijvers als Ellen Ombre. Deze schrijfster van Surinaamse afkomst reisde per vrachtschip naar het Afrikaanse Benin (de omgekeerde volgorde van de slavenroute). Het leidde tot een onthullend boek over onder andere ontwikkelingssamenwerking: *Wie goed bedoelt*. Het blijkt geenszins het geval te zijn geweest bij Ilse Marvee.

"Tijdens dat eerste bezoek heb ik vooral veel plekken bezocht. Natuurlijk maakte het eiland de nodige indruk op me. Na terugkeer

Een prentbriefkaart uit het boek, behorend bij het verhaal van Ram Boolchand. (Foto collectie Ben Smit)

in Nederland – ik was op free lance basis werkzaam als journalist – kwam het idee naar voren dat wat tal van mensen in hun gesprekken vertelden, vorm te geven in een boek. Het moest een mooi verzorgd boek worden waarin de mensen zelf aan het woord komen. Ik heb ernaar gestreefd iets anders te brengen dan doorgaans in de media over Curaçao naar voren kwam en komt: zo was het tot voor kort gebruikelijk om bijvoor-

beeld alleen maar te schrijven over problematische zaken of over sociale projecten. Denk in dit verband maar eens aan Jacob Gelt Dekker en zijn investeringen. Het luxe hotel paste op de één of andere manier niet in het plaatje." Een duidelijk statement, maar hoe realiseer je dat? "Ik heb heel veel gesprekken gevoerd, waarbij ik de mensen hun verhaal liet vertellen zonder er een lijstje van onderwerpen bij te hebben. Over wat

ze te vertellen zouden hebben, had ik eigenlijk geen vastomlijnd idee. Hun verhaal moest ook niet worden ingeleid, noch afgesloten met een conclusie. Uiteindelijk heb ik een keuze gemaakt in de personen. Het zijn allemaal bekende mensen op het eiland en ze nemen een onafhankelijke positie in. Ze hebben een verschillende achtergrond en met elkaar laten ze iets van het kleurrijke mozaiek zien die Curaçao uiteindelijk is." Zijn het niet alleen maar succes verhalen? "Ja, het zijn succesvolle mensen geworden. Zij hebben een verschillende achtergrond en heus niet allemaal in een gespreid bedje gelegen."

Acht portretten van Curaçaoënaars. Rose Mary Allen, Gibi Bacilio, Jaime Saleh, om een aantal van hen te noemen. Zij brengen ter sprake wat hen bezighoudt, wat hen raakt, waarover zij zich verwonderen enz. Afkomst en identiteit, slavernij, 30 mei 1969, idealen, overtuigingen. Met hun uitspraken over Curaçao vergroten ze als het ware hun werkelijkheid en plaatsen deze in een breder perspectief.

Zo zegt Rose Mary Allen bijvoorbeeld: "In het Caribische gebied migreren vrouwen nog steeds om hun kinderen een goede toekomst te geven. Zij laten hun kinderen achter bij oma. [...] Vaak wordt er gezegd dat vrouwen in het Caribisch gebied sterk zijn omdat ze dit soort dingen meemaken. Dat associeert men met kracht. Maar het gaat ten koste van veel dingen, van een heleboel levensvreugde."

Hier en daar vind je uitspraken die je dwingen erover na te denken. Valdemar Marcha: "New York is Curaçao in het groot. Je hebt er vele etnische gemeenschappen, die heel scherpe lijnen trekken, allemaal met hun eigen wereld. Grote leugen is dat Amerika een melting pot is. Er wordt niks gemeld. Op Curaçao is dat allemaal flatjes met glazen muren. Iedereen zit in zijn eigen flat. Je ziet elkaar wel maar je komt niet bij elkaar over de vloer."

Ilse Marvee heeft ervoor gekozen de portretten te omlijsten met fragmenten uit het werk van Boeli van Leeuwen, die daarmee ook één van de geportretteerde personen wordt. Ze heeft voor teksten van Boeli van Leeuwen gekozen vanwege de fascinatie voor diens werk, dat zoals ze zelf aangeeft, haar de noodzakelijke scherpte en inlevingsvermogen verschaffen. Het is niet haar uitdrukkelijke bedoeling geweest diens tek-

sten per se bij die van de anderen te laten aansluiten. Boeli van Leeuwen verwoordt nogal eens thema's die bij andere mensen niet aan bod komen. "Op een klein eiland wordt iedere pretentie belachelijk: we kennen elkaar in hart en nieren. Op het toneel van ons leven, tegen een schraal decor van cactus en rotsen, spelen we onze rol. Van het toneel kunnen we niet af, want dan verdrinken we in de golven; onze rol kunnen we niet negeren, want dan zakt het hele toneelstuk in elkaar. En hoewel we allemaal weten dat onze rollen geen realiteit inhouden, gaan we allemaal toch zo in onze handelingen op, dat we karikaturen van onze eigen persoonlijkheid worden. Als laatste redding grijpen we dan maar naar de zelfspot en de lasterpraat."

Heeft ze ook een bepaald type lezer voor ogen gehad tijdens het samenstellen van haar boek? Niet echt, zo geeft ze aan. "Het is natuurlijk in de eerste plaats voor een Curaçao's publiek. Op het eiland zelf weten de verschillende groepen vaak weinig van elkaar. De verhalen zijn natuurlijk ook de moeite van het lezen waard voor de Antillianen in Nederland. Het heeft ook het nodige te bieden voor een ieder die in mensen en hun cultuur is geïnteresseerd. Dat sluit aan bij de doelstellingen van de Stichting Elisabeth (Leiden) die het boek heeft uitgegeven. De stichting (www.elisabethpublishing.com) probeert een dialoog op gang te brengen tussen individuen en culturen. Dat is iets waar tegenwoordig in bijna ieder land met verschillende bevolkingsgroepen behoefte aan is. Je hoeft daarvoor niet ver van huis te gaan, je hoeft alleen maar te denken aan wat er in Nederland gaande is na de moord op Theo van Gogh."

De afgelopen tijd kreeg het boek op verschillende plaatsen wat extra aandacht, mede in samenhang met de aandacht voor het vijftigjarige bestaan van het Koninkrijksstatuut. Dat laatste zal ongetwijfeld niet nog eens vijftig jaar bestaan als we de actualiteit in ogenschouw nemen. *Curaçao Geschiedenissen* daarentegen gaat over het verleden, het heden en – voor de goede lezer – ook over de toekomst van 'dushi Korsou'.

Curaçao Geschiedenissen, Ilse Marvee, ISBN 90-77808-01-9. Verkrijgbaar bij Mensing's Caminada, Kas di Alma Blou en Boek Plus voor 170 gulden.

De Haagse Winternachten

door Wim Rutgers

'Ik schrijf omdat ik mezelf onderzoek.'
(Willem Jan Otten)

'Voor mij is het schrijven een grote blauwe zee en het strand tegelijk.'
(Joanna Werners)

'Je moet van je karakters houden. Een schrijver moet niet oordelen over zijn personages; dat doet de lezer.'
(Clark Accord)

Tien jaar geleden begonnen als bijwaggen op de slotavond van het Festival Indië / Indonesië ter gelegenheid van de viering van vijftig jaar Republiek Indonesië in december 1994, heeft het Haagse Winternachtenfestival zich ontwikkeld tot een internationaal gebeuren dat niet alleen jaarlijks in het Nederlandse Den Haag plaatsvindt, maar sinds 2001 ook tweejaarlijks in Zuid-Afrika, Indonesië, Suriname, de Nederlandse Antillen en Aruba.

Het festival brengt schrijvers, dichters, performers, musici en filmmakers bij elkaar uit Nederland en uit dielanden waarmee Nederland historische banden heeft en onderhoudt. De festivalformule combineert creatieve kunst met reflectie op die kunst door middel van discussies in panels en interviews. Jaarlijks wordt er een thema centraal gesteld. Dit jaar was de festivaltitel *Woord en beeld in oost en west* onder het motto *In den beginne was het beeld...* waaraan meer dan zestig kunstenaars hun bijdrage leverden.

Aan de intussen gerealiseerde tien jaar Winternachten hebben nogal wat Antilliaanse en Arubaanse auteurs bijgedragen in eigen land of in een van de andere landen. Ik doe een greep uit de auteurs als ambassadeurs van de Antilliaanse cultuur in het buitenland: Frank Martinus Arion, Gibi Bacilio, Barche Baromeo, Carel de Haseth, Dax Hassell, Denis Henriquez, Quito Nicolaas, Walter Palm en Erich Zielinski. Een indrukwekkende lijst.

Ter gelegenheid van het voltooiën van het eerste decennium verscheen er een pocketuitgave 'Tien jaar winternachten' die met verhalen, gedichten, zedenpreken, donderpreken, orakelspreuken, volksliederen en sprookjes een keuze bevat van wat de afge-

lopen jaren als beste over de diverse festivalthema's werd geproduceerd. In deze bundel komen naast een sprookje van Thea Doelwilt onder veel meer twee bijdragen voor van Frank Martinus Arion en Gibi Bacilio. De opdracht aan Frank was een zedenpreek over lust en liefde te houden, waarvoor hij de 'Stand van zaken ten aanzien van lust en liefde in het Koninkrijk der Nederlanden' uiteenzette.

'De troostende gedachte in dit alles, die trouwens het gevaar van de lust tot de helft reduceert, is dat lust vooral een verschijnsel is dat zich voordoet onder mannen. Ik heb tenminste nog niet van vrouwelijke zelfmoordbommengooiers gehoord. Ik heb ook nog niet gehoord van culturen waarin de vrouwen erop staan, dat hun aanstaande man maagd moet zijn. (...) In het tropisch gedeelte van het Koninkrijk staat de liefde vaak nog ver achter bij de lust, die zelfs een crimineel aspect heeft wanneer er geen verantwoordelijkheid voor de kinderen van de lust wordt gedragen: Er moet dus nog heel veel liefdeswerk in het Koninkrijk der Nederlanden worden verricht!'

Aan Gibi Bacilio viel de opdracht ten deel een nieuw volkslied te schrijven. Het resultaat 'Ons allerland' bevat geen vijftien coupletten als het Wilhelmus, maar mag er zijn in zijn nu weer zo actuele vraagstelling of er in dat land wel plaats is voor iedereen. Het gedicht is te lang om in zijn geheel te citeren. Daarom drie coupletten eruit van de negen. Het land van Gibi Bacilio is een land van verdraagzaamheid:

*Dit is het land, het land
het land van Maas en Waal
van Stuyvesant, Piet Hein en Willem van Oranje
't Is het land van Duitschen bloed
het land van Batawieren
Hollands Glorie
Dit is het land*

*Dit is het land voor velen
HET beloofde land
Het land van zwart en wit
en nog vele contrasten
't Is het land van de bekoring
Het land van de verbroedering
Of toch van de verloedering
Er is toch plaats, plaats
Plaats voor iedereen*

*Er is ook ruimte, ruimte
Voor ons allemaal
Voor jong en oud
Voor arm en rijk
Voor allochtoon en autochtoon
Voor hem en haar
Voor jou en mij
Dit is het land
Ons allerland!*

Vrijdagavond trad Erich Zielinski op in een rechtstreeks uitgezonden vpro-programma waarin hij vertelde over zijn succesvolle debuutroman *De engelenbron*. De interviewer bleek vooral geïnteresseerd in het drugsmotief en de gevolgen daarvan. Zaterdagmiddag nam Zielinski deel aan een forum over 'Suriname en de Antillen: helpers weg?' waar ook Gilbert Wawoe als debater optrad. Zielinski en Wawoe waren het van harte eens dat door het ontplooiën van zelfactiviteit Curaçao tot het Singapore van de Cariben kon worden, maar bleken van mening te verschillen over de daartoe te bewandelen wegen. Zaterdagavond trad Zielinski andermaal op, dit keer samen met dichter Walter Palm, die enkele gedichten voordroeg uit zijn recente bundel 'Met lege handen ging ik slapen, met een gedicht werd ik wakker'. Hij had enkele voorbeelden uitgezocht over de thema's zee, dood en liefde. Erich Zielinski bracht dit keer een paar gedichten en andere aspecten van *De engelen-*

bron naar voren.

De engelenbron
Erich Zielinski, geboren uit een Antilliaanse moeder en een Duitse vader die via de olie van Maracaibo op Curaçao belandde, studeerde in Nederland voor het onderwijzerschap en deed vervolgens zijn rechtenstudie, waarna hij het leraarschap verruilde voor de advocatuur, waar hij al in een vroeg stadium drugszaken te behandelen kreeg. Zijn verlangen om zijn woonhuis De Engelenbron te beschrijven, bracht hem tot de gelijknamige roman, waarin niet alleen dit huis in zijn Nederlands koloniale tropenstijl die aan de architectuur van Zuid-Afrika herinnert, een rol speelt, maar ook de hele Otrobandawijk waar het karakteristieke huis zich bevindt. Een van de hoofdfiguren is de letterlijk zware jongen Petchi,

'Het literatuuronderwijs is tot een exotisch fenomeen verworden, het komt van ver, je weet dat het er is maar het kan je helemaal niks schelen. De docent kan het belang van het woord niet duidelijk maken, want de schoolbel is hem te snel af. De dichter is iemand die kan lezen en met zijn verbeelding werkt en dat is dus helemaal hartstikke suf.'
(Abdelkader Benali in zijn donderpreek 'Aan mijn hypocriete lezers')

Tien jaar Winternachten. Uitgave van Stichting Winternachten, Den Haag. ISBN 904641012 9 www.winternachten.nl

een drugshandelaar die ook de gesjeesde politieagent Monchin voor zijn karretje spant of beter gezegd in zijn drugsbootje neemt. Door de wijze waarop de ex-agent aan de illegale activiteiten deel neemt kan hij doen alsof hij van niets weet. Zielinski noemde dat escapisme, de ogen sluiten voor de realiteit, in zijn toelichtende gesprek een belangrijk kenmerk van de kleinschalige maatschappij waarin iedereen elkaar steeds weer tegenkomt. Hij was bovendien fel toen hij wees op de fameuze bolletjesslikkers die penants zijn vergeleken bij de drugsimporant via de Rotterdamse containerhaven. Auteur en boek scoorden bij het publiek. Intussen is er al een tweede druk verschenen en ook tijdens het festival was de voorraad die de aanwezigende boekhandel had meegebracht veel te klein voor alle kooplustigen.

Zaterdagavond presenteerde de Surinaamse-Nederlandse auteur Clark Accord zijn nieuwe roman 'Tussen Apoera en Oreaal, een liefdesgeschiedenis in de regenwouden'. Hij trad op met Joanna Werners die voorals uit haar laatste roman 'Schaamteloze warmte'. De bezoeker dompelt zich onder in literatuur, muziek en film, waarvan hij toch maar een fractie kan bijwonen omdat de presentaties in parallelle sessies plaatsvinden. Zo zag ik wel de prachtige schoolplaten over Nederlands-Indië die Hella Haasse had uitgezocht voor haar nieuwe boek 'Bij de les', maar miste ik daardoor het optreden van Frank Westerman en zijn nieuwe boek 'El Negro en ik' over de blanke beeldvorming ten opzichte van de zwarte mens. Annejet van der Zijl en haar roman 'Sonny Boy' die een relatie beschrijft tussen een Surinaamse student en een getrouwde Hollandse vrouw, de documentaire over de Surinaamse dichter-arts Jit Narain en het optreden van het Pierre Lauffer ensemble met hun op muziek gezette poëzie van de Curaçao'se dichter.

In april aanstaande komt het Winternachten festival als Krusa laman, Crossing the seas weer naar de Antillen en Aruba. Wie er dan zullen optreden is vooralsnog niet bekend, al is het wel zeker dat er grote namen bij zullen zijn. Net als twee jaar geleden zal het ongetwijfeld weer een boeiend internationaal en multi-lingual festijn worden.

Ik nam er al vast een voorproefje van.